

Elhunyt Oláh György Nobel-díjas kémikus

Oláh György (1927-2017)

Oláh György magyar származású Nobel-díjas kémikus életének 90. évében, otthonában elhunyt (Beverly Hills-ben, Los Angeles).

Oláh György az igen jó alapokat nyújtó Budapesti Piarista Gimnáziumban végezte középiskolai tanulmányait, majd azt a Budapesti Műszaki Egyetemen, mint vegyészmérnök hallgató folytatta, és itt doktorált 1949-ben. A BME Szerves Kémia Tanszékén végzett oktatómunkája mellett, a Tanszék alapítójának, a nemzetközileg is kimagasló magyar kémikus professzorának, *Zemplén Gézá*nak a kutatási asszisztense volt. A Nobel-díjat megalapozó kutatásait itt kezdte el, és már ekkor is olyan publikációi születtek, amelyek felkeltették a nemzetközi kémikus társadalom élénk érdeklődését. 1954 és 1956 között a BME Szerves Kémia Tanszékén végzett munkája mellett az MTA újonnan létrehozott Központi Kémiai Kutatóintézetének társigazgatója is volt.

Az 1956-os forradalom után családjával együtt elhagyva Magyarországot, először Londonba, majd Kanadába költözött. *Oláh György* és családja 1965-től az Amerikai Egyesült Államokban talált otthonra. 1977-ig Clevelandban éltek, majd ezután Kaliforniába költöztek. *Oláh György* 1977-től a Dél-Kaliforniai Egyetemen oktatott és kutatott. 1991-ben nevezték ki a Locker Szénhidrogénkutató Intézet (Los Angeles) igazgatójának.

A Magyar Tudományos Akadémia 1990-ben tiszteleti tagjává választotta. *Oláh György* folyamatosan tartotta a kapcsolatot a magyarországi kutatóintézetekkel és kutatókkal. Amikor még egészségi állapota lehetővé tette, gyakran látogatta *alma mater*-ét, ahol több esetben is tartott előadást, mindig a hallgatóság nagy érdeklődése mellett.

Kutatásainak legjelentősebb eredményeit a karbokationok előállításával és vizsgálatával érte el. Rendkívüli erősségű un. „szupersavak” segítségével, alacsony hőmérsékleten, viszonylag hosszú élettartamú, stabil karbokationokat állított elő, melyeket részletesen tanulmányozott. Az utóbbi kutatásainak részeként bekapcsolódott a kezdetben *Saul Winstein* és *Herbert C. Brown* között kialakult „nem klasszikus” és „klasszikus” karbokation, és ezen belül is a 2-norbornil kation szerkezete körüli vitába. *Oláh György* *Saul Winstein* oldalán állva megnyerte a vitát, mert a közelmúltban német és amerikai kutatók meghatározva alacsony hőmérsékleten a 2-norbornil kation kristályszerkezetét, annak „nem klasszikus” voltát támasztották alá. *Oláh György* karbokationokkal kapcsolatos eredményeinek óriási gyakorlati jelentősége is van, mert ezek alkalmazásával lehetővé vált, hogy motor-üzemanyagok számára alkalmatlan, egyenes láncú, alacsony oktánszámú szénhidrogénekből magas oktánszámú, elágazó láncú izomereket állítsanak elő.

Oláh György a Kémiai Nobel-díjat 1994-ben kapta meg. 2001-ben Corvin-lánc, 2002-ben *Bolyai*-díj kitüntetésben részesült. 2005-ben az Amerikai Kémiai Társaság legnagyobb díjával a *Priestley*-éremmel tüntették ki. 2006-ban megkapta a Magyar Köztársasági Érdemrend Középkeresztje a Csillaggal kitüntetését. 2006-ban Budapest Díszpolgára lett, 2011-ben pedig *Széchenyi*-nagydíjat kapott. 2013-ban „*Eric and Sheila Samson*” kitüntetésben részesült, amely az izraeli kormány által adandó legértékesebb díj az alternatív energiahordozók létrehozása és tárolása területén kimagasló eredményeket elért tudósok számára. *Oláh György*öt a 2010-ben megalakult Emberi Méltóság Tanácsának tiszteletbeli elnökévé választották.

A Nobel-díjat követő években, az egész emberiséget érintő, a természetes nyersanyagok és energiahordozók apadását és a fokozott széndioxid kibocsátást érintő problémák átfogó, együttes kezelésére alkalmas „metanol-gazdaság” koncepcióján dolgozott. Szilárd meggyőződése volt, hogy a széndioxid metanollá, majd utóbbinak más energiahordozókká (például szénhidrogénekké, éterekké) történő átalakítása megoldást jelentene a jövő energia és nyersanyag ellátásában.

A kémia iránti szeretete, elkötelezettsége, végtelen szorgalma és munkabírása, áldozatkészsége, és emellett szerénysége, például szolgálhat nemcsak a kémikus közösség, hanem mindenki számára. Halálával az utóbbi évszázad egyik legmeghatározóbb Nobel-díjas kémikusát, és az emberiség jövője érdekében munkálkodó egyéniségét veszítette el a világ.

Emlékét tisztelettel és szeretettel megőrizzük.

Huszthy Péter